

УДК 94(477): 502.8

ГАЙДУКЕВИЧ ОЛЕНА,*кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства та філософії
Івано-Франківського національного медичного університету*

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ - ПРИРОДООХОРОНИЙ ДІЯЧ ГАЛИЧИНИ

Стаття висвітлює важливий аспект різнобічної діяльності митрополита Андрея Шептицького - охорону природи Галичини. Автор доводить, що природоохоронна діяльність митрополита була спрямована на посилення процесів національного відродження в краї, мала неабияке значення для утвердження власної гідності галичан, вела до неухильного розширення їх духовного світогляду. У статті наведено ряд архівних документів, що засвідчують факти природоохоронної діяльності митрополита на теренах Галичини в 1930-1940 рр.

Ключові слова: природоохоронна діяльність; заповідники; вікові дерева; природні багатства; українська спільнота Галичини.

Постановка проблеми і стан її вивчення. Постать митрополита Української греко-католицької церкви (УГКЦ) Андрея Шептицького (29 липня 1865 р. - 1 листопада 1944 р.) в історії України і церкви посідає особливе місце. Видатний церковний, культурно-освітній, громадський діяч Галичини, А. Шептицький своєю багатогранною діяльністю в першій половині ХХ ст. по суті очолив процес національного відродження України на теренах Східної Галичини. Непересічна постать А. Шептицького постійно перебуває в полі зору численних дослідників, і сьогодні існує ряд документальних збірників матеріалів та наукових розробок, що стосуються життя й діяльності митрополита [1-7].

Одним з аспектів різнобічної діяльності митрополита в першій половині ХХ ст. була постійна й цілеспрямована робота в напрямі охорони природи Галичини. Андрей Шептицький, як духовна особистість, високоосвічена й культурна людина широкого світогляду, патріот своєї землі, постійно приділяв значну увагу охороні природи та повсякчасно підтримував природоохоронну діяльність різних верств української спільноти в Галичині. Насамперед така діяльність митрополита зводилася до всебічної і широкої підтримки різноманітних наукових проєктів за поданням провідних українських науковців-природолюбів, у першу чергу членів Наукового товариства імені Тараса Шевченка (НТШ). Будучи почесним членом НТШ, митрополит постійно цікавився справами Товариства, прислухався до думок та пропозицій науковців і повсякчасно сприяв їх практичному втіленню.

Мета статті - аналіз і висвітлення важливого аспекту різнобічної діяльності митрополита Андрея Шептицького - охорони природи Галичини.

Виклад основного матеріалу. Значне місце в справі охорони природи в першій половині минулого століття займало заповідання цінних природних об'єктів - цілих лісових масивів та окремих вікових дерев. Не стояли осторонь цих процесів й українські науковці-природознавці, з подачі яких УГКЦ на своїх землях у 20-30-х роках організувала ряд заповідників, першим із яких був кедровий заповідник біля с. Осмолода в Горганах.

У травні 1931 р. у Станіславові проведено красназавчий з'їзд, на якому обговорювалося питання заповідання цінних природних об'єктів, зокрема й карпатсь-

кого кедра. Українські ботаніки та лісівники, члени НТШ - Всеволод Левицький, Богдан Лучаковський, Олена Мриц, Володимир Бригідер, Андрій Мельник та інші - звернулися до митрополита Андрея з проханням виділити осередок кедра на горі "Яйце" й закріпити за ним заповідний статус. У відповідь на пропозиції науковців митрополит дав дозвіл на створення в Горганах кедрового заповідника, про що Центральна адміністрація Столових дібр у Львові офіційно повідомила Воєводський уряд у Станіславі: "...Маємо честь повідомити, що його Ексцеленція Високопреосвященний Отець Митрополит Андрей граф Шептицький, йдучи назустріч проханням широких кругів любителів природи дав Свою згоду на утворення в маєтності "Перегінсько" кедринного заповідника..." [10, арк. 115]. З 1933 р. в урочищі "Яйце" починаються підготовчі роботи: проводиться дослідження лісових масивів, окреслюється цінний деревостан кедра, уточнюються його границі, проводяться окремі охоронні заходи на місцевості, облаштовується під'їзна дорога та утрамбовуються стежки, готуються дороговкази, таблиці тощо. Для надання наукової лісівничої характеристики насадженню кедра запрошено львівських спеціалістів - лісових інженерів Андрія П'ясецького та Всеволода Левицького [10, арк. 154, 156].

У неділю, 12 серпня 1934 р., у верхів'ях Горган, біля с. Осмолода, відбулося урочисте відкриття кедрового заповідника, на якому були митрополит Андрей Шептицький, науковці, численні гості. Свято почалося зі Служби Божої, після якої згідно з програмою були виголошені промови митрополита Андрея Шептицького, голови НТШ доктора Всеволода Левицького, голови Польської ліги охорони природи професора Володимира Шафера та доповідь інженера Андрія П'ясецького про карпатський кедровий заповідник. Після завершення урочистої частини учасники свята виїхали в урочище "Яйце" й оглянули кедровий заповідник [10, арк. 164]. Через місяць, 20 вересня 1934 р., рішенням Станіславівського воєводського уряду ця ділянка сосни кедрової європейської в Горганах була юридично затверджена й визнана заповідником, якому присвоїли ймення митрополита Андрея Шептицького [10, арк. 141].

Створенням у серпні 1934 р. на землях УГКЦ першого українського кедрового заповідника було започатковано виділення цілої серії цінних природних об'

ектів, які згодом були організовані в перший Український національний парк природи. 20-22 квітня 1935 р. у Львові відбувся V З'їзд українських природників і лікарів НТШ, який склав глибоку подяку митрополитові Андрею "...за здвигнення підвалин наукової праці для українських лікарів і природників" [10, арк. 141]. Зі свого боку митрополит проголосив грамоту від 15 квітня 1935 р. про науковий супровід НТШ над кедровим заповідником у Горганах: "...щоби дати основи до майбутнього Українського Національного Парку в Карпатах - ...Науковому Товариству ім. Т. Шевченка у Львові як найвищій науковій установі нашої землі передаємо отрим кедровий заповідник на верху "Яйце" під наукову опіку..." [10, арк. 141]. З'їзд виробив подальшу стратегію природоохоронної справи в краї і схвалив ідею розширення кедрового заповідника та створення на його основі в Горганах Українського національного парку природи, "...якого здвигнення вважає з'їзд постулатом честі і престижу нації та необхідним верстатом праці для української науки" [10, арк. 121].

Науковці-природодослідники разом зі спеціалістами-лісівниками УГКЦ почали роботу над створенням Парку і для більшої оперативності 3 липня 1935 р. при НТШ була утворена спеціальна комісія охорони природи. Необхідно відмітити, що в цей час - у 1935-1937 рр. - у лісах Столових дібр митрополії в маєтності "Перегінсько" проходило чергове лісовпорядкування (своєрідна інвентаризація лісових масивів, що проводиться спеціалістами-лісівниками щодесять років), у процесі якого було намічено ряд ділянок цінних деревостанів, які могли б скласти основу Українського національного парку природи. Для підтвердження відведення намічених ділянок у категорію заповідних і віднесення їх до складу Парку Центральна адміністрація Столових дібр греко-католицької митрополії у Львові в 1935 р. запросила науковця Андрія П'ясецького дослідити та подати наукову оцінку виділених для заповідання ділянок [11, арк. 99]. Як свідчить доповідна записка А. П'ясецького у секретаріат Центральної адміністрації Столових дібр від 24 травня 1936 р., він виконав основні роботи в 1935 р., а завершив їх весною 1936 р. [11, арк. 184]. Результати дослідження інженера Андрія П'ясецького були включені в матеріали лісовпорядкування та звіт інспектора Центральної адміністрації інженера Андрія Мельника [12, арк. 28-32], у якому визнавалася доцільність створення окремих заповідних об'єктів, що ввійшли б до складу Парку. У результаті було виділено шість об'єктів, що займали площу 18 км² і пропонувалися як заповідні: ялицевий, ільмово-яворовий, сосновий, буковий заповідники, урочище "Ставки", що об'єднувало 3 високогірні ставки, окремі торфовища й скельні резервати, а також урочище "Підлюте" ("Живець", "Підлюте" і "Палата" [10, арк. 83]. Названі об'єкти були віднесені до категорії охоронних лісів і підпадали під заповідно-охоронний режим господарювання. Спеціалістами було намічено проведення цілого ряду заходів, якими б виділені ділянки оформилися в заповідні резервати [12, арк. 25-31]. Готові лісовпорядні матеріали разом із виділеними заповідними об'єктами, що об'єднувалися в перший Український національний парк природи, у січні 1938 р. були направлені на затвердження Воеводському уряду в Станіславів. Проте, на жаль, через загальновідомі історичні події 1938-1939 рр., що призвели до Другої світової війни, ці матеріали так і не були затверджені, а перший Український парк природи так і не був офіційно проголошений.

Завдяки активній підтримці митрополита Андрея Шептицького в Галичині була виділена як природний заповідник ще одна унікальна ділянка степової релік-

тової рослинності - урочище "Чортова гора" біля м. Рогатина. Варто відмітити, що УГКЦ мала у своєму віданні так звані ерекційні землі, що належали в селах до церковних парохій. Саме на таких землях біля м. Рогатина місцевим парохом, патріотом і любителем природи Феодосієм Кудриком була виявлена у 1935 р. ділянка степової реліктової рослинності. Згодом науковці-ботаніки, вивчаючи флору цього природного об'єкта, підтвердили її унікальність. Незабаром цей об'єкт за згодою і підтримкою митрополита був оформлений як заповідник "Чортова гора". Організація цього заповідника цікава вже тим, що ініціатива його створення до певної міри виходила від самих служителів церкви. Адже, як свідчать архівні документи, 4 лютого 1936 р. греко-католицька Митрополія Консисторія у Львові звернулася до НТШ з проханням обстежити рослинність природної ділянки "Чортова гора" біля м. Рогатина, частина якої знаходилась на ерекційних землях греко-католицької парохії і годилася "...на обернення частини Чортової Гори під резерват" [13, арк. 4], оскільки, за повідомленням від 11 січня 1936 р. місцевого пароха м. Рогатина Феодосія Кудрика, на цій горі росте "... дивна рістна...", тому він [парох Ф. Кудрик] просить "... видати строгу заборону мешканцям Рогатина... і всім школам ходити там на прогульки й винищувати рістню..., щоби по сіножатях не виганяли там ні коней, ні худобу, бо копитами чи ратицями цілковито викорінують ту дивну рістню" [13, арк. 4]. 13 травня 1936 р. Президія НТШ звертається до рогатинського отця Ф. Кудрика з подякою за "...готовність допомогти ...Товариству в справі згаданого заповідника.... і просить ...зладити копію катастральної мапи цілої Чортківської гори ..." [13, арк. 8]. Справа створення заповідника "Чортова гора" досить активно просувається, і вже 7 липня 1936 р. греко-католицький Митрополічний Ординат у Львові відправляє на адресу Воеводського уряду в Станіславові листа з повідомленням про створення на землях греко-католицької парафії в Рогатині заповідника "Чортова гора" і віддачу його "... під опіку НТШ у Львові для наукових дослідів" [13, арк. 11, 12].

Ще один природоохоронний проект митрополита - це заповідник в урочищі "Касова гора" біля с. Бовшів в околицях м. Галича. Передісторія його створення така. 24 січня 1939 р. митрополитові було представлено звернення комісії охорони природи НТШ щодо заповідання урочища: "... До рідких останків колишнього нашого степу, що займав також і наше Галицьке Поділля, належить т. зв. "Касова Гора" в громаді Бовшів Рогатинського повіту з надзвичайно цінними залишками степової рістни і звірні, яка вже віддавна звернула на себе увагу наших і чужих дослідників спеціалістів.... На внесення нашої Комісії Охорони Природи звертаємося от цим до Всесвітлішого Митрополічного Ординаріату з ласкавим проханням утворити із згаданих ерекційних ґрунтів на "Касовій Горі" заповідник та внести ласкаво подання до Воеводства у Станіславові про урядове затвердження згаданого майбутнього заповідника..." [13, арк. 46, 47]. Як свідчать архівні матеріали, уже весною 1939 р. розпочалися підготовчі роботи щодо виділення цього природного об'єкта й проголошення його заповідним, проте історичні події вересня 1939 р. стали на заваді їх реалізації.

Необхідно зазначити, що виділення лісових площ під заповідники УГКЦ проводила на своїх землях і в інших районах Галичини, зокрема, у маєтності "Зарванця" Підгаєцького повіту на Тернопільщині. Серед архівних документів виявлено лист від 28 квітня 1939 р. Центральної адміністрації Столових дібр митрополії до Скарбового уряду в Підгайцях з проханням щодо

"...звільнення ґрунтів під лісами в с. Зарваниці від ґрунтового податку, яко узнаних за охоронні" [14, арк. 2]. І там же додається пояснення: "...Як виходить з залученого рішення Воєводського Уряду Тернопільського з дня 11 березня 1939 р. Воєводський Уряд признав за охоронні ліси Зарваниця, положені в гміні Вишнівчик в повіті Підгайці на поверхні 155 га 10 акр., становлячи власність греко-католицької Митрополії у Львові." [14, арк. 2]. 6 травня 1939 р. таке звільнення від ґрунтового податку церковних лісів у с. Зарваниця було одержано Центральною адміністрацією Столових дібр митрополії [14, арк. 9].

Ще однією важливою складовою в природоохоронній діяльності церкви й митрополита Андрея була охорона окремих старих, вікових дерев як цінних пам'яток природи, про що свідчать численні архівні документи. Так, у відповідь на постанову V З'їзду українських природників і лікарів НТШ щодо охорони окремих старих, вікових дерев як цінних пам'яток природи [10, арк. 59] митрополит тут же видає розпорядження про охорону старих дерев при церквах: "...Оцінюючи велику вагу того діла Єпископський Ординат розпоряджує Всечесному Духовенству: 1. Охоронювати й не винищувати саможливо які-небудь пам'ятки природи на церковних ґрунтах, а особливо старі пам'яткові дерева при церквах і на приходствах без окремого на це дозволу Єпископського Ординаріату. 2. Заінвентаризувати всі старі дерева при церквах і на приходствах по зложеному Комісії Охорони Природи квестіонарі та один примірник лишити в парафіяльних актах, а другий прислати через Деканальний Уряд до Єпископської Консисторії до кінця 1937 р." [13, арк. 30, 31]. А незабаром видає ще одне розпорядження: "Квестіонар. Єпископський Ординаріат забороняє взагалі вирубувати всяку деревину при церквах, як також на приходствах на власні потреби парохів чи засідателів парохій згідно на інші потреби без окремого дозволу Єпископського Ординаріату, без огляду на те чи це дерева старі чи молодші. Всяка деревина при церквах і на приходствах має бути втягнена до відповідних інвентарів, а Всечесніші отці Декани узгляднять стан деревини в своїх річних звітах з візитації парохій" [13, арк. 30, 31].

Цікавою є також інформація про охорону трьох дубів, що росли біля церкви в селі Підлісся біля м. Галича [13, арк. 16, 23, 24]. У березні 1937 р. голова комісії охорони природи НТШ Олена Мриц звернулася до митрополита Андрея Шептицького з таким проханням: "Звертаємось з великим проханням до Вашої Ексцеленції зарадити ласкаво охорону трьох дубів, що ростуть на приходстві у Підліссі. ...Мають вони в розмірі до двох метрів і числять около 300 літ. Головним мотивом їх охорони є те, що дуби ці оспівував у своїй поемі "Підлісся" наш поет Маркіян Шашкевич... Само собою розуміється, що "Шашкевичівські дуби" з приводу їхнього поважного віку являють собою також важливий об'єкт з наукового боку... Було б річчю вельми бажаною коли б Ваша Ексцеленція ...зволіли припоручити місцевому пароху перевести докладні їх поміри, описати й відфотографувати та приказати ласкаво переслати відпис актів в цій справі Комісії" [10, арк. 80]. Відповідь Митрополитичого Ординаріату не забарилася, і дуби тут же були взяті під охорону як комісії НТШ, так і, в першу чергу, місцевого пароха, біля церкви якого вони росли. І таких листів-звернень до митрополита з проханням посприяти охороні та збереженню багатьох рідкісних та зникаючих рослин, тварин, а також окремих цінних природних об'єктів серед архівних матеріалів виявлено досить багато.

Крім безпосереднього керівництва та сприяння природоохоронній роботі в Галичині, А. Шептицький проводив і ряд інших різноманітних заходів, що, хоч й опосередковано, сприяли охороні природи краю. Серед архівних документів знаходимо численні матеріали, листи - звернення, прохання, заклики митрополита до різноманітних інстанцій щодо втілення в життя окремих освітніх заходів, що так чи інакше впливали на збереження природи краю. Зокрема, це намагання митрополита, його рішучі дії та переконливі докази щодо необхідності відкриття українського університету у Львові, про що свідчить його яскрава промова 28 червня 1910 р. в австрійському парламенті: "...питання університету є передовсім постулатом культури й науки, а віддавна в людстві панує переконання, що фонди, віддані на піднесення культурного життя й науки є, точно говорячи, не видатками, а радше інвестиціями, які приносять велику користь... уважаю створення руського університету у Львові не тільки потрібним, але також емінеентно важливим" [6, с. 589].

Митрополит Андрей Шептицький у своїй багатогранній діяльності приділяв значну увагу організації наукової природоохоронної роботи й підготовці висококваліфікованих спеціалістів-природоохоронців. Так, у 30-х роках XX століття вищий навчальний заклад Галичини "Львівська політехніка" був державним (тобто польським) науковим інститутом, що включав рільничо-лісовий факультет, який готував вищих лісових і сільськогосподарських спеціалістів. Та з огляду на суспільно-політичні обставини тогочасної Польщі, прийом студентів українців був суворо лімітований: українських юнаків майже не приймали на навчання у вищі навчальні заклади. З метою надання більших можливостей для навчання української молоді у Львівській політехніці й здобуття ними рільничо-лісівничого фаху, покращення рівня навчання та розширення матеріально-технічної бази інституту доцент кафедри ботаніки Андрій П'ясецький організовує професорсько-викладацький склад факультету, вони звертаються по допомогу до митрополита Андрея Шептицького. У відповідь, у 1938 р. митрополія купила 4 тис. га лісу біля с. Янова, на базі якого було створено Інститут "Лісовий фонд Львівської греко-католицької єпархії", який включав дослідне Янівське лісництво та лісову наукову станцію [15, арк. 33]. У червні 1939 р. тут було споруджено пам'ятний хрест, Янівський ліс освятили.

З приходом фашистських військ над цінними янівськими лісами нависла загроза знищення: дослідне лісництво було перетворене на звичайне, і план рубок на друге півріччя 1941 року було введено тут до 24 тис. кубометрів деревини [9, с. 361]. І знову Андрій П'ясецький звертається по допомогу до митрополита. Разом із 17 науковцями-лісівниками він пише 12 серпня 1941 р. митрополитові листа з проханням заступитися перед німецьким командуванням щодо янівських лісових насаджень та зберегти дослідне лісництво: "Українські лісовики осмілюються звернутися до їх Ексцеленції з горячим проханням... піддержати ласкаво наші заходи перед Владою Генерал-Губернаторства (Відділ лісовий і Освітній), щоби вони дали згоду на вдержання Українського науково-дослідного інституту у Львові, опертого на Дослідне лісництво Янів, як фундації, започаткованої їх Ексцеленцією" [16, арк. 4, 5]. У відповідь зразу ж на другий день, 13 серпня 1941 р., митрополит звертається до німецького командування: "...Бажанням моїм було би і пропоную, щоби ця корисна праця українських лісовиків, розпочата з Божим Благословенням, була дальше проваджена, тому про-

шу забезпечити дальше існування українського науково-дослідного інституту у Львові та дослідного лісництва у Янові з метою ведення дослідних праць і вишколу фахових сил, як це в моїй ініціативі з 1938 р. було подумано" [15, арк. 33]. Янівський ліс, разом з Інститутом було врятовано, але ціною життя А. П'ясецького, якого гестапо розстріляло в 1942 р. [9, с. 363].

Ще один побічний доказ сприяння природоохоронній справі на теренах Галичини - це лист А. Шептицького до Національного музею у Львові, в якому наголошувалося, що "...Наукова фундація "Національний Музей у Львові" має по всі часи зображати на зібраних пам'ятках стан культурно-національного життя України... для піднесення і розвитку української національної культури... я призначаю на розбудову приміщень квоту 25000 доларів. На продовження начатого Управою Музею в 1919 р. наукового видавництва призначаю особний фонд у висоті 5000 доларів, з якого відсотки мають іти виключно на науковий дослід збірок Національного Музею" [6, с. 840].

Ще одне підтвердження освітньої природоохоронної діяльності Андрея Шептицького знаходимо у фондах ЦДІА України в м. Львові. Це лист-прохання митрополита від 18 липня 1932 р. до чеського архієпископа щодо діяльності Української господарчої академії в Подебрадах (Чехія), у якій українські студенти набували фаху спеціалістів сільського та лісового господарства: "... в Подебрадах існує вже 10 літ Українська Господарська Академія. Велика поміч чеського народу і чеської держави фінансуванням цієї високої школи дала можливість поважної нормальної праці нашим ученим, що опинилися на еміграції і дала високошкілну освіту багатьом молодим українцям. Академія має величезне культурне і наукове значіння не лише для української еміграції, але й для цілого народу: бо це ж одинока на цій землі насправду українська висока технічна школа" [6, с. 831].

Ще один доказ сприяння примноженню та розвитку природних багатств Галичини - дарунок Андрея Шептицького земельної ділянки площею 50 моргів з великим городом і садом у с. Миловання товариству "Прогресиві", що стала основою місцевої рільничої школи. У цій школі довгі роки навчалися селянські діти з бідних, незаможних родин справи ведення городництва, садівництва, бджільництва, лісівництва; тут вони навчалися любити рідну землю, охороняти її від усяких негараздів [8].

Висновки

Таким чином, одним з аспектів різнобічної діяльності митрополита Андрея Шептицького була постійна й цілеспрямована робота в напрямі охорони природи Галичини. Митрополит Андрей, як духовна, високоосвічена і культурна особистість, людина широкого світогляду, як патріот своєї землі, постійно приділяв значну увагу охороні природи та всебічно підтримував природоохоронну діяльність різних верств української спільноти Галичини. Охорона природи, довкілля як важливий аспект діяльності митрополита були направлені на посилення процесів національного відродження в краї, мали неабияке значення для утвердження національної гідності галичан, наближали їх до природи, сіяли зерно природоохоронних ідей, оскільки шлях до зростання національної, релігійної та моральної свідомості народу лежить через неухильне розширення його духовного світогляду, укріплення економічного становища та підвищення матеріального добробуту, в основі яких і закладено любов до рідної землі й рідної природи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандрівський М. С. Пам'яткоохоронна діяльність Церкви в контексті національно-культурного руху в Галичині (кінець XIX-XX ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / М. С. Бандрівський. - Львів, 2001. - 18 с.
2. Гайдукевич О. О. Природоохоронна діяльність ГКЦ в Галичині в 20-30-х рр. XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / О. О. Гайдукевич. - Івано-Франківськ, 2007. - 20 с.
3. Гайова О. Християнські засади суспільної діяльності митрополита Андрея Шептицького / О. Гайова // Київська Церква. - 1999. - № 4. - С. 47-52.
4. Гнот С. І. Доброчинна діяльність греко-католицької церкви у 1921-1939 роках : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 09.00.11 "Релігієзнавство" / С. І. Гнот. - Львів, 2003. - 23 с.
5. Марчук В. В. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / В. В. Марчук. - Чернівці, 2004. - 34 с.
6. Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність. Документи і матеріали. 1899-1944. Церква і суспільне питання. Листування. - Т. II, кн. 2. - Львів : Місіонер, 1999. - 1090 с.
7. Перевезій В. О. Просвітницька діяльність Української греко-католицької церкви в 20-30-х роках XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / В. О. Перевезій. - К., 1998. - 18 с.
8. Ростає нова хліборобська генерація. Як працює сільськогосподарська школа в Милованні? // Неділя. - 1938. - Ч. 31 (501). - 14 серпня 1938 р. - С. 5, 11.
9. Фурдичко О. І. Першопостаті українського лісівництва. Нариси до лісової історії / О. І. Фурдичко, В. Д. Бондаренко. - Львів : БІБЛЬОС, 2000. - 369 с.
10. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України), ф. 409, оп. 1, спр. 1392, 200 арк.
11. ЦДІАЛ України, ф. 409, оп. 1, спр. 1414, 237 арк.
12. ЦДІАЛ України, ф. 409, оп. 1, спр. 1432, 31 арк.
13. ЦДІАЛ України, ф. 309 (НТШ), оп. 1, спр. 88, 89 арк.
14. ЦДІАЛ України, ф. 309 (НТШ), оп. 1, спр. 795, 11 арк.
15. ЦДІАЛ України, ф. 201, оп. 1, спр. 6129, арк. 33.
16. ЦДІАЛ України, ф. 201, оп. 1, спр. 212, арк. 4-5.

Гайдукевич Елена,

*кандидат исторических наук, доцент кафедры украиноведения и философии
Ивано-Франковского национального медицинского университета*

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦКИЙ - ПРИРОДООХРАННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ ГАЛИЧИНЫ

Статья освещает один из важных аспектов разносторонней деятельности митрополита Андрея Шептицкого - участие и организация природоохранных мероприятий в Галичине. Автор доказывает, что природоохранный деятель митрополита была направлена на усиление процессов национального возрождения.

ния в крае, имела важное значение для утверждения собственного достоинства галичан, вела к расширению их духовного мировоззрения. В статье приведены архивные материалы, свидетельствующие о природоохранной деятельности митрополита на территории Галичины в 1920-1940 гг.

Ключевые слова: природоохранная деятельность; заповедники; вековые деревья; природные богатства; украинцы Галичины.

Haydukevych Olena,

*Candidate of Historical Sciences, assistant professor of Ukrainian studies and philosophy department
Ivano-Frankivsk National Medical University*

METROPOLITAN ANDREI SHEPTYTSKYI - ENVIRONMENTAL REPRESENTATIVE OF HALYCHYNA

The article elucidates important aspect of Metropolitan Andrei Sheptytskyi's diversified activity - environmental protection in Halychyna. The author proves that Metropolitan's environmental activity was aimed at the intensification of national revival in the region. It was important for the consolidation of Halychian's self-respect and steady growth of their spiritual worldview. The article suggests various archival documents that contain facts of Metropolitan's environmental activity in Halychyna in 1930-1940.

Metropolitan Andrei always pays great attention to environmental protection and conservation activities fully support the various segments of the Ukrainian community of Galicia. The main stages of this activity - an organization in Gorgan, near the village. Osmoloda on the lands of the first Ukrainian Church Cedar Reserve, which later was given the name of Metropolitan Andrei Sheptytskyi First National Park Nature Nature Reserve "Devil's Mountain" near Rohatyn, "Cash Mountain" near the village. Bovše in the vicinity. Galich, forests estates "Zarvanytsya" Podgaetskiy county in the region, protection of some old, old trees as monuments of nature, a number of other events, which, though indirectly, however, contributed to conservation land (attempt open in Lviv Ukrainian University, purchase 4 thousand. hectares of forest near the village. Yanov, on the basis of which it was established the Institute "forest Foundation Lviv Greek Catholic eparchy" which included testing Yaniv forestry and forest research station, is the financial support of the National museum in Lviv care about the economic activity of the Ukrainian Academy in Podebrady (Czech Republic), gift of the land area of 50 mortuaries with a large garden and a garden in the village. Mylovannya society "Enlightenment," which became the basis for local school field crops, etc.).

Nature and the environment as an important aspect of the Metropolitan, was aimed at strengthening of national revival in the land, had considerable importance for establishing national dignity Galicians approached their nature, sowed grains of environmental ideas as a way to increase national, religious and moral consciousness people is through steady expansion of its spiritual world, strengthening economic situation and increasing material prosperity, based on lies and love for his native land and native wildlife.

Key words: environmental activity; conservancy areas; secular trees; natural resources; Ukrainian community in Halychyna.

REFERENCES

1. Bandrivskiy M. S. (2001), *Monument protection Church activities in the context of national-cultural movement in Galicia (the end of the nineteenth and twentieth centuries)*, Abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences in specialty 07.00.01 «History of Ukraine», Lviv, 18 p. (ukr).
2. Haydukevych O. O. (2007), *Nature protection activities of the UGCC in Galicia in the 20-30's. XX century*, Abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences in specialty 07.00.01 «History of Ukraine», Ivano-Frankivsk, 20 p. (ukr).
3. Haiova O. (1999), Christian principles of social activity of Metropolitan Andrei Sheptytskyi, in: *Kyivska Tserkva [Kyiv Church]*, № 4, pp. 47-52 (ukr).
4. Hnot S. I. (2003), *Charitable activities Greek Catholic Church in 1921-1939 years*, Abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences in specialty 09.00.11 «Religion Studies», Lviv, 23 p. (ukr).
5. Marchuk V. V. (2004), *Ukrainian Greek Catholic Church in the social life of Ukraine of the twentieth century*, Abstract of thesis for the degree of doctor of historical sciences in specialty 07.00.01 «History of Ukraine», Chernivtsi, 34 p. (ukr).
6. Metropolitan Andrei Sheptytskyi, life and work. Documents and materials. 1899-1944. Church and social issues. Correspondence (1999), Volume II, Book 2, Lviv, 1090 p. (ukr).
7. Perevezii V. O. (1998), *Educational activities Ukrainian Greek Catholic Church in the 20-30-ies of XX century*, Abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences in specialty 07.00.01 «History of Ukraine», Kyiv, 18 p. (ukr).
8. *Nedilia* (1938), part 31 (501), August 14, 1938, p. 5, 11 (ukr).
9. Furdychko O. I., Bondarenko V. D. (2000), *First Ukrainian figures forestry. Essays on the history of forest*, Lviv, 369 p. (ukr).
10. *Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, fond 409, opys 1, sprava 1392, 200 ark.* (ukr).
11. *Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, fond 409, opys 1, sprava 1414, 237 ark.* (ukr).
12. *Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, fond 409, opys 1, sprava 1432, 31 ark.* (ukr).
13. *Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, fond 309 (NTSh), opys 1, sprava 88, 89 ark.* (ukr).
14. *Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, fond 309 (NTSh), opys 1, sprava 795, 11 ark.* (ukr).
15. *Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, fond 201, opys 1, sprava 6129, ark. 33* (ukr).
16. *Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, fond 201, opys 1, sprava 212, ark. 4-5* (ukr).

© Гайдукевич Олена

Надійшла до редакції 19.02.2016